

/// Szőnyi Tamás

=== Outcome ===

Molnár Gál Péter: *Coming out*
(*Tények és Tanúk*).

Budapest, Magvető, 2020. 441 o.

== = Kérdőjelek a könyv olvastán

A *coming out* kifejezés az angol nyelv tömörségével fejezi ki azt, amit a magyar nyelvhasználat csupán körülírni képes. Idő – de még inkább: a másság elfogadása vagy elutasítása felé mozduló társadalmi mentalitás – kérdése, lesz-e belőle kamingaut, s ha igen, mikor. Végére a német *Schemel* is sámlit lett, a francia *chaise-longue* pedig sezlont, s hogy óvatosan közelítsünk tárgyunkhoz, nyelvünk befogadta a szexet, annak hetero-, homo- és biszexuális változataival együtt. Értjük tehát, mi a coming out, még ha az *Idegen szavak és kifejezések szótárának* 2006-os kiadásában nincs is benne, ahogy az *Angol–magyar nagyszótár* 1998-as kiadásából is hiányzik az a jelentése, amelyet Molnár Gál Péter (a továbbiakban: MGP) emelt memoárja címébe. A vitathatatlanul nagy tudású, de végletes megítéléseket kiváltó színi-

kritikus megtette azt, amit a 70-es, de még inkább a 80-as és 90-es évek óta előbb a nyugati világban, majd lassan mifelénk is mind többen: a nyilvánosság tudára hozták saját nemük iránti vonzódásukat. Nála azonban a *coming out* másik árnyalatot is kapott: az ügynöki múlt bevallását is érthetjük alatta. De van egy lényeges különbség: az eltérő nemi identitás nyilvános felvállalását belső elhatározás diktálja, ő viszont a beszervezettségét külső kényszerből ismerte el, miután lelepleződött. Első felindulásából azt közölte lapja, a *Népszabadság* olvasóival, hogy elszámolással csak önmagának tartozik, többet erről nem mond. Ez történt 2004 novemberében. Karácsonyra, tőle függetlenül, piacra dobták a munkadossziéja tartalmát.¹

Nem az ő könyve volt ez, habár – az előszót és a tartótisztek sorait leszámítva – az ő szavait tartalmazta, ő írta vagy mondta magnóba. Megértéséhez, befogadásához jól jött volna a gondosabb szerkesztői munka, az azonban kétségtelen, hogy a színház, az állambiztonság és egyáltalán, az 1956 utáni rendszer működése iránt érdeklődők egy soha addig és ilyen formában azóta sem látott típusú szövegtestre csodálkozhattak rá. A 258 oldalas dosszié tartalmának legnagyobb részét² magába foglaló karcsú kötet az olvasóknak új tapasztalatot, Molnár Gál Péternek pedig példátlan esélyt kínált. Az olvasók egy sötét titkokkal teli világba pillanthatnak be, ő meg – noha éppenséggel nem kérte – olyan lehetőséget kapott, ami tudtommal nem adatott meg az állambiztonsági hálózat egyetlen egykori tagja, pláne egy értelmiségi, gondolkodó, írástudó számára sem rajta kívül.

Lehetőséget arra, hogy évtizedek elteltével láthassa, mit tett. Végigolvashassa, mit termelt tizenöt éven át a politikai rendőrségnek. Felfrissíthesse memóriáját. Azután pedig dolgozhasson mindezzel. Szembenézhesen. Reflektálhasson. Magyarázhasson. Értelmezhesen. Elmélkedhesen. Kiegészíthesen. Tisztázhasson. Netán még elnézést is kérhesen. Úgy mondhassa el egy bonyolult történet saját verzióját, hogy leendő olvasói akár a korabeli jelentésekkel is összevethetik azt. Igazi, literátori feladat.

MGP tudhatta, hogyan oldott meg egy hasonlóan emberpróbáló feladványt Esterházy Péter, miután elégették az édesapja ügynöki munkásságát őrző dossziékat.³ Ismerhette Esterházy módszerét, láthatta, miként működik, s ehhez képest is alakíthatta ki a magáét. Az író időrendben, akár mondatonként, sőt olykor szavanként reflektált apja jelentéseire. MGP más módszert választott. Ami ebből kijött, az *outcome*: felemás. Érdekes és informatív, de mégis: hiányérzetet kelt, kérdéseket vet fel és hagy válasz nélkül, miközben olyasmit is tartalmaz, amit talán nem vagy nem így kellett volna. A felemás végeredmény azonban nem feltétlenül az Esterházy-módszer elvetéséből fakad, inkább abból, hogy nem volt ereje, s tán akarata sem, hogy igazán

1 = = Fonyódi (szerk.), 2004.

2 = = A későbbiekben visszatérek arra, hogy a „vágatlanságot” ígérő kötet valójában nem teljes.

3 = = Esterházy, 2002.

jól megcsinálja. Úgy képezem, hogy nem kapott értő segítséget. Nem volt senki, akiben megbízhatott volna. Aki képes ráébreszteni írása hiányosságaira. Talán ezt érezhette, amikor úgy döntött, hogy nem adja ki a néhány hónap alatt elkészült kéziratot. 2005-ben, amikor írta, 69 éves volt. Az életkora még nem akadályozhatta meg abban, hogy akár javítson is rajta, de inkább elfektette. Talán több vihart sem akart már maga körül. Meg lehet érteni. 2011-ben halt meg. Most, évtizeddel később, a Magvető kiváló érzékkel felélesztett sorozata, a *Tények és tanúk* keretében, jogörökösö jóvoltából látott napvilágot, hasznos lábjegyzetekkel és annotált névmutatóval kiegészítve, de – az előszót jegyző Lakos Anna megfogalmazása szerint is – töredékes formában. Ám még így is fontos kordokumentum: mindazzal együtt, ami benne van, vagy éppen hiányzik belőle.

A kötet hátsó borítóján velős ars poetica: „Pletykás vagyok. A beszéd a gondolatok elrejtésére való. Mértéktelen pletykázás közben lehet legjobban titkot tartani.” Könyve szerint annak idején úgy próbálta volna – már amennyire lehetséges – megóvni magát a „spiciksedéstől”, hogy nem ír (sem kézzel, sem írógéppel) jelentést, legfeljebb szóban ad. Hogy fecsegéssel, locsogással helyettesítse az érdemi információt.⁴ E „taktika” fényében utólag, memoáírás közben alaposabban kellett volna átgondolnia, hogy a belső elhárítás hálózatának tagjaként valóban elhallgatta-e mindazt, amit el akart vagy el kellett volna hallgatnia, és fordítva: mit használhattak fel mégis mindabból, amit elárult.

Egyszer fel is teszi a kérdést: vajon mit akarhattak egy idős, pletykafészek színésznővel, Simonyi Magdával, akiről neki referálnia kellett, sőt meg is kellett hívatnia édesanyjával a lakásukra. MGP színes portrét fest az állambiztonsági érdeklődés tárgyát képező hölgyről (bővebbet, mint a jelentésben), de a kérdést függőben hagyja. Nem keres választ arra, hogy mi lehetett a „Fecsegők” fedőnevű ügyjelzés, amelynek keretében Simonyi Magda célszemélyként szerepelt. Lehetséges, hogy nem jön rá a megoldásra, de talán ha mindent végiggondol, közelebb kerülhet hozzá, s így közelebb juttathatta volna olvasóit is a titokhoz. Az ehhez hasonlóknak láttán keletkezhet olyan érzésünk, hogy MGP a könyve írásakor is saját bon mot-ját követte: drámaelmélet, kritikus szellemű s egyúttal bennfentes színház-, film-, sajtó- és politikatörténet, ismeretterjesztés, illetve bulvár között ingázva sztorizgat, hogy kevesebbet adhasson mindabból, amit önmaga és az állambiztonság kapcsolatáról tud – vagy legalábbis próbálhatna megtudni, megérteni, kikövetkeztetni. Tudatosan tett így, vagy sem? Aligha derülhet ki. E hiányérzet kialakulását segíthetett volna megelőzni

4 = = Egyébként sok jelentést írt géppel, a korai időszakban hármát kézzel is. A gépiratokat a sajtóban szokásos jelekkel korrektúrázta, mintha csak nyomdába szánta volna, holott nyilvánvalóan nem oda szánta: nem tűrhette a tévesztéseket. *A rivaldafény árnyékában* c. kötet gyakori zárójeles megjegyzései („Törlés az eredeti iraton!”) MGP szerzői igényességét jelzik, nem az állambiztonság, pláne nem a levéltár hozzányúlását a szöveghez.

egy termékeny (s némely mondatok rendbe rakását is eredményező) együttműködés szerző és szerkesztő között, ha nem vész el a szerző szándéka a kiadásra.

Természetesen igazságtalanság lenne azt állítani, hogy MGP semmit sem nyújt a könyvében. Sok mindent megtudhatunk tőle. Kiderül például, miért választotta a „Luzsnyánszky Róbert” fedőnevet (s egyúttal felfedi, hogy a *Népszabadságban* „némi tudathasadással” L. R. szignóval látta el a kötelező cikkeket, amelyeket önmagától meg sem írt volna, s nem is vállalja őket – más kérdés, hogy ha már egyszer megjelent valami, nincs olyan, hogy nem vállalom, hiszen akárhogy is, de elkészítette ezeket). Színkritikusi rutin árad azokból a passzusokból, amelyekben a tartótisztjeivel való titkos találkozások lebonyolítására szolgáló lakások berendezését vagy egyik tartótisztje, a kérdéseitől semmilyen mellébeszéléssel el nem téríthető Gál Ferenc őrnagy módszereit írja le – ott vagyunk vele a díszletben, a jelenetben, a főszereplők között, akiknek egyike éppenséggel ő maga. Még egy tartótisztjéről ír érdemben, Farkas János hadnagyról. A többiekéről, állítja, nincsenek emlékei. Elhíhetjük. Ha erős benyomást tettek volna rá, bizonyára megírja.

A képzett dramaturg profizmusával építi fel a könyv szerkezetét. A lelepleződéésre reagáló, többnyire gyalázkodó vagy tények által alá nem támasztott, viszont erőltetett felháborodást hordozó kommentekkel és újságcikkkel indít. Bőséges idézésükkel több legyet üt egy csapásra. Nagyvonalúan teret ad a felé áradó gyűlöletnek. A népharagnak. Vélhetnénk ezt mazochizmusnak, sőt ki nem mondott megbánásnak, de gyanakodhatunk arra is, hogy így tenne szert némi szimpátiára: akit sokan és durván támadnak, az számíthat nem elvakult olvasóinak együttérzésére, akár szánalmára is. Őszinteségnek tekinthetjük, hogy nem él a menekülési útvonallal, amelyet Spiró György kínált fel neki azt feltételezve, hogy „Luzsnyánszky Róbert”, azaz MGP a színházi állapotokról szóló jelentései útján, jobbító hevülettel próbált volna üzeni az illetékeseknek.⁵ Nem, ez nem állt szándékában, nem hitt ilyesmiben.

Efféle előjátékok után tér rá a *coming out* kétfenekű témájára. Elmeséli, hogyan vesztette el szüzességét, mindkét nem irányában. Ügyes krimiszerzők módjára megvárakoztat, fokozandó a feszültséget. Túljutunk a 150. oldalon, mire sort kerít a Tolnay Lajos utcai rendőrkapitányságon játszódó szervezési jelenetre. 1963-ban, 27 éves korában, homoszexualitásával zsarolták meg. A könyv vége felé azt mondja, ma sem tudna ellenállni a börtön fenyegetésének, s érezhető gúnnyal teszi hozzá: készséggel elhiszi, ha valaki azt állítja, gerincesebb bírna lenni. Óvatosan hát az ítélkezéssel. Más kérdés, hogy a kiskorú, akinek a „megrontásával” sarokba szorították, „erősen önjáró nagykorúnak hatott”, csábítóként lépett fel – sőt, visszafelé pergetve a történetet, lehet, hogy a belügy irányította a megfigyelés alatt álló újságíróra, akit már 1961-ben lefotóztak a korabeli Budapest egyik „melegbarát” helyeként funkcionáló Vén diófa vendéglőben.

⁵ = = Spiró, 2005.

Mindezt ő maga írja a memoárjában. Ellenőrzésére nincs mód: az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára nem kapta meg a tanulmányozásáról, beszerzésének, majd informátori és titkos megbízotti foglalkoztatásának körülményeiről szóló, illetve a mások által róla adott jelentések őrzésére szolgáló beszerzési, azaz B-dossziéját, csak a jelentéseit tartalmazó M-dossziéját. Így a *Coming out* csak a H-40537 számon nyitott, M-37690 számon irattározott munkadosszié dokumentumai-val vethető össze.⁶

Itt érkezünk el a *Coming out* problematikus részeinek egyikéhez. Önmagáról természetesen mindenki azt ír, amit akar. Például hogy saját neméhez vonzódik. Ami túl érzékeny adat ahhoz, hogy bárki másról közzétegye. Főleg annak jóváhagyása nélkül. MGP a könyvében elköveti ezt az indiszkréciót, nem is egyszer. Persze megteheti. Nem köti jogszabály, mint az ÁBTL-t az iratokban található szenzitív adatok kezelésekor. Betegsége, nemi életre, kóros szenvedélyre vonatkozó adatot (függetlenül annak igazságtartalmától, hiszen tételes ellenőrzésre nincs mód), a levéltár csak az illető halála után harminc (ha ez nem ismert, az irat keletkezésétől számított hatvan) év elteltével szolgáltatathat ki tudományos kutatóknak.

Ez az a pont, ahol MGP könyvének kritikusa, aki az ÁBTL munkatársaként, munkájából adódóan megismerheti, majd a kutatásra történő előkészítés során, a jogszabálynak megfelelően anonimizálja, azaz eltakarja a szenzitív adatokat, más helyzetben találja magát a „szimpla” olvasókhöz és kutatókhoz képest. Elolvashat, megtudhat dolgokat. De nem beszélhet róluk. Csak általánosságban. Mindezt feloldja majd az idő. Ha – feltéve, hogy nem változik a ma hatályos törvény – minden érintett halála után eltelik harminc év, s eltűntethetőek lesznek a „Luzsnyánszky”-dosszié immár digitalizált lapjairól a szenzitív adatokat fedő sárga foltok, akkor – már ha lesz egyáltalán érdeklődő – láthatóvá válik majd az, hogy bizony MGP a jelentéseiben is több alkalommal, többekről megosztotta ilyen típusú információit a politikai rendőrséggel. Mondhatjuk, kártyaszennvedély vagy alkoholizmus esetén ez még belefért, tudható dolgok. Jóhiszeműen gondolhatjuk azt is, hogy kevesebbet árt, ha arról jelent, hogy valaki iszik, mintha arról, hogy összeesküvést sző vagy arannyal csencsel illegálisan. De az mindenképpen más megítélés alá esik, ha valaki, akit homoszexualitásával zsaroltak bele a hálózatba, másvalakiről kiadja ugyanezt, kiszolgáltatva zsarolásnak, pressziónak. MGP a fiókjában hagyott könyvében éppúgy „pletykál” ilyesmikről, ahogyan alteregója, „Luzsnyánszky” is a szintúgy nem nyilvánosságra szánt jelentései némelyikében. Dossziéja e bekezdéseit kutatók sem olvashatják.

Fonyódi Péter is e szenzitív adatok nélkül publikálta a jelentéseket immár másfél évtizede *A rivaldafény árnyékában* címmel, sajnálatos módon fel nem tüntetve a levéltári pecséttel megjelölt anonimizált részek – a „vágások” – helyét. Ezért félrevezető tehát a „vágatlan” jelző a dosszié jelentéseit közlő kötet alcímében. Érde-

6 = = ÁBTL 3.1.2. M-37690 „Luzsnyánszky Róbert”.

mes mindezt figyelembe venni a titkos együttműködés nyomán született irományok, MGP ügynöki tevékenysége megítélésekor. A *Coming out* nem egy fejezete fut ki valamiképp arra, hogy haszontalan jelentéseket adott. Holott új információval éppúgy árthatott, mint azzal, ha más forrásból származó értesülést erősített meg, vagy ha valakitet bűnözőkként, bűnözőjelöltekként aposztrofált – még akkor is, ha név nélkül tette, mert gyanú árnyát vethette egy társaság nevesített tagjaira. Többet adott így a belügynek színészi és rendezői teljesítmények vagy a színházi struktúra elemzésénél. Többet és mást is, mint művészeket olykor megsebző, politikusokat pedig felbosszantó cikkeiben.

Tanulságos, ahogyan a *Coming out* lapjain a színház halhatatlanjai – kiemelten Shakespeare és Brecht – bölcsességét közvetítve okít. Vagy amikor a kritikus dilemmájáról beszél egy diktatórikus korban: ha megírja, mit látott egy-egy előadásban, az „nyilvános följelentés, sajtó útján elkövetett denúnciálás”, ha szándékosan nem írja meg, „hülyének” mutatja önmagát. Az Ascher Tamás rendezte Dosztojevszkij/Wajda-adaptáció, a pártot „gonosztevők” gyülekezeteként ábrázoló *Ördögök* 1975-ös kaposvári premierje után ez utóbbit választotta.⁷

Tisztességesnek vélhetjük a részéről azt is, hogy – amennyiben hihetünk a dosz-sziéjában található anyagoknak – számos esetben nem tett eleget a feladatoknak, amelyekkel tartótisztjei ellátták. A Jancsó Miklós filmrendező köréről (epés kifejezésével: „udvartartásáról”) szóló jelentésben például név nélkül, de általános érvénnyel jellemzi az *Eszmélet* címen „alakulगतó” folyóirat művész-értelmiségi gárdáját, akik „egészséges ellenzéki álláspontot képviselnek”, habár „egy részük ellenzékiisége csak addig tart, amíg bekerülnek a tojásba”. Mintha a karrierizmus vádjával mentetné ellenzékiiségük bűnét. Mindeközben pontosan tudhatta, hogy a politikai rendőrség szemszögéből a karrierizmus kifejezetten jól jöhet, az ellenzékiiség pedig üldözendő. Vagyis minden jelzője: árthat. Javára legyen mondva, hogy tartótisztje utasítását hanyagolva a későbbiekben nem jelentett a reménykedő *Eszmélet*-alapítókról, miközben nyilván tisztában volt azzal, hogy eljár ellenük a rendőrség, lapjukat nem engedni megjelenni a hatalom. Érdekes, ahogyan a *Coming out* lapjain a folyóirat ügyétől teljesen elváló összefüggésrendszere bomlik ki a Jancsó-forgatás kapcsán adott jelentésének: a könyvben csak a filmrendező elfogadottá válásának vélelmezett háttéréről ír, szót sem ejtve az *Eszmélet* valós eltiprásáról.⁸

7 = = A témáról bővebben lásd: Herczog, 2017. Rövidebben: Herczog, 2018.

8 = = A *Coming out* alapos lábjegyzeteinek sorából kilóg az *Eszmélet*tel kapcsolatos: csak a lap 1956-os előzményéről és 1989-es – immár a rendszerváltás folyamatának köszönhető – megvalósulásáról van benne szó, 1969-es betiltásáról nem, pedig „Luzsnyánszky” jelentése éppen ehhez köthető. Bővebben: Horgas–Levendel (szerk.), 1990: 181–209. A történet állambiztonsági iratanyagát pedig magam fésültem össze, lásd: Szőnyei, 2012: 159–186. A *Coming out* 190. oldaláról pedig, ahol két embert besúgó-gyanúba sodor MGP, nagyon hiányzik a lábjegyzet. Ez ellenőrzést igényelt volna.

Az előző bekezdésben fölvettem: hihetünk-e a „Luzsnyánszky”-dossziében található – s így a *Coming out* nélkülözhetetlen nyersanyagát képező – papíroknak? Elhihetjük-e, hogy valóban csak annyi létezett belőlük, mint amennyit a levéltár őrizetére bíztak?⁹ Lehetséges-e, hogy valaki 1963 és 1978 között „csak” egyetlen dossziényi anyagot hordjon össze? Mindaddig, amíg nincs dokumentum az ellenkezőjéről, nem jelenthetjük ki, hogy nem. MGP szuverén személyiség volt, a *Coming out* egyik lapján le is írja, hogy egyéb teendőire hivatkozva igyekezett ritkítani a titkos találkozók sorát. Ebben talán sikerrel járt, hiszen a tíz fölötti jelentést produkáló 1965-től eltérően évente egy és hat között mozog a jelentéseinek száma, 1971-ben nulla, 1976-ban egy, 1977-ben és 1978-ban, azaz reptéri lebukása (kéziratot csempészett volna ki mikrofilmen) és a hálózatból való kizárása évében kettő-kettő. Már amennyiben tényleg úgy történt, ahogy a számok mutatják.¹⁰ Jó lett volna, ha MGP kitér arra,

9 = = Köszönöm Gervai Andrásnak, hogy megerősítette bennem a „Luzsnyánszky”-dosszié teljességét illető kételyt.

10 = = Nem egy ügynöki munkadosszié olvasásakor vet fel kérdést a jelentések mennyisége és ritmusa. Gyakran olvasni a találkozók sűrítéséről vagy ritkításáról szóló bejegyzéseket – elvileg a tartótisztnek mindkettőt indokolnia kell. Le kellene írnia, hogy felettese láthassa, jóváhagyhassa vagy akár rosszallhassa, mit, miért tesz önállóságot igénylő, de a hierarchia által meghatározott munkakörében. Az operatív tisztnek meg kell indokolnia, hogy az adott helyzetben miért szükséges a találkozók kétheti ritmusát hetire vagy akár hetente többszörre sűríteni. Vagy fordítva, miért elegendő, ha a kétheti ritmust havi egyre ritkítják. Például vizsgaidőszak, nyári szünet alatt a felsőoktatási intézménybe járó ügynöknek nincs ideje vagy alkalmja összejönni megfigyelendő hallgatótársaival. Előfordul, hogy a hálózati személy idegállapota, családi problémái, megbetegedése, elutazása miatt úgymond „pihentetik” néhány hónapra, fél évre, akár egy évre is. Vagy megpróbálna kibújni, szabotálja a munkát, nem jár el találkozókra, nem teljesíti az utasításokat, a tiszt pedig igyekszik visszatartani, megregulázni, jelentésadásra szorítani. Mindezeknek nyomuk kell legyen a dossziékban – elvileg.

Luzsnyánszky” M-dossziéja ebből a szempontból eléggé furcsa. Például a 185. oldalon, 1970. január 8-án Farkas János hadnagy azt írja, legközelebbi találkozójuk január 29-én lesz. Igen ám, de a 186. oldalon olvasható jelentés időpontja november 24. S egyetlen szó sincs a tíz hónapos késés okáról: a hadnagy nem ír róla, felettese nem kérdez rá. A kutató ilyenkor két dologra gondolhat. Vagy slendriánságra (ami persze előfordulhatott), vagy pedig arra, hogy történtek találkozások tartótiszt és ügynöke között, íródtak jelentések is, csak valamiért kikerültek a dossziéból annak lezárásakor és irattározásakor. A lapszámozás vizsgálata alapján gondolhatjuk, hogy akár így is történhetett: ez esetben például a 159. és 185. oldal (1969. március 13. és 1970. január 9.) között zöld golyóstollal sorakoznak a számok a jobb felső sarokban, a 186. oldaltól viszont kék került a tiszt kezébe. Perdöntő bizonyítéknak természetesen ez nem tekinthető, de mégis: utalhat akár arra is, hogy a két időpont közötti tíz hónap közös „munkáját” az állambiztonsági tiszt meg nem őrizendőnek ítélte.

S ugyanígy, az 1970. november 24-i jelentés után november 27-én lenne a következő találkozó, ám ehhez képest 1972. január 31-én ültek össze az Ibolya presszóban, ahol a nyilván előre legépelte jelentést átvette a tiszt, de sem erre, sem az egyébként

hogyan lazulhatott meg a vége felé ennyire a kapcsolat, miközben az állambiztonsági szervek mindig súlyt helyeztek a találkozások gyakori és egyenletes ritmusára. Az eredményes munka egyik előfeltételének tartották a feladatok rendszeres kiadását és számonkérését.

De még ennél is fontosabb lett volna egy magyarázat. Önmaga és olvasói számára egyaránt. MGP hajlamos elveszni olyan részletekben, amelyeknek nem feltétlenül ebben a könyvben volna a helyük (például hogy ki, mikor, hol, melyik darab melyik szerepében milyen alakítást nyújtott). Arról viszont nem ír, hogy miért nem szállt ki évekkorábban az ügynöki szerepből. Vagy ha esetleg megpróbálta, hogyan tartották vissza. Öt, tíz év elteltével is képesek voltak az egész helyzetet előidézõ zsarolással fogva tartani? Vagy később – netán még házassága idején – is gyűjtöttek rá vonatkozó kompromittáló anyagot?¹¹ Hogyan bírta ki tizenöt éven át, ha annyira gyűlölte ezt a helyzetet? Vajon attól tartott, hogy ha otthagyja az állambiztonságot, egykori tartótisztjei megakadályozzák, hogy szenvedélyének hódolva színikritikákat publikálhasson? Bármilyen sok mindenről lerántotta a leplet a *Coming out*ban, ezt homályban hagyta.

= = = Levéltári források = = =

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL)

3.1.2. M-37690 „Luzsnyánszky Róbert”

teljesen fölöslegesnek látszóan újragépettetett példányra nem írt rá semmit az egy évnél hosszabb szünet okáról. Ennek hiányában gondolhatjuk akár azt is, hogy lennie – de mindenképpen: történnie – kellett valaminek a két alkalom között. Rejtély, nincs válasz rá.

Az ilyen részletek miatt is vélhetjük nem teljesnek, nem vágatlanoknak a „Luzsnyánszky”-dossziét.

¹¹ = = Feleségével, Ronyecz Mária színésznővel húsz évig, annak haláláig élt együtt, a könyvben mégis, a recenzens számára ridegnek hangzó módon, legtöbbször csak Ronyecz-ként említi, noha érezhető szeretettel.)

==== Hivatkozott irodalom ====

Esterházy, 2002

Esterházy Péter: *Javított kiadás. Melléklet a Harmonia Caelestishez.*
Budapest, Magvető.

Fonyódi (szerk.), 2004

A rivaldafény árnyékában. A „vágatlan” Luzsnyánszky dosszié. Szerkesztette:
Fonyódi Péter. Budapest, Magyar a magyarért alapítvány. (Kapu Könyvek.)

Herczog, 2017

Herczog Noémi: *Feljelentő színikritika a Kádár-korban. Kísérlet egy sztálinista kultúrirányítási modell átalakulásának megragadására.* Doktori értekezés.
[http://szfe.hu/wp-content/uploads/2020/07/Herczog-No
%C3%A9mi_doktori-%C3%A9rtekez%C3%A9st%C3%A9zisek-2017.pdf](http://szfe.hu/wp-content/uploads/2020/07/Herczog-No%C3%A9mi_doktori-%C3%A9rtekez%C3%A9st%C3%A9zisek-2017.pdf)
(utolsó letöltés: 2020. szeptember 13.).

Herczog, 2018

Herczog Noémi: A feljelentő sajtó nagy hagyománya. *Élet és Irodalom*, október 31.

Horgas–Levendel (szerk.), 1990

Leveleskönyv. *Egy korszak töredékei 1956–88.* Szerkesztette: Horgas Béla – Levendel
Júlia. Budapest, Téka. (Liget Könyvek.)

Spiró, 2005

Spiró György: Könyvkritika a Luzsnyánszky-dossziéről. *Élet és Irodalom*, január 7.

Szőnyi, 2012

Szőnyi Tamás: *Titkos írás. Állambiztonsági szolgálat és irodalmi élet 1956–1990.*
II. kötet. Budapest, Noran.

Kulcsszavak

=====

kultúra, recenzió, ügynöki hálózat

= **Outcome** =

/// A BOOKREVIEW ON

Péter Molnár Gál: *Coming out.*
[*Tények és Tanúk*].

Magvető, 2020. p. 441

Renowned Hungarian theatre critic, Péter Molnár Gál started writing his memoirs in 2005 after it was revealed that he had been an informant of the secret services, providing reports from 1963 to 1978 about the operations of theatres in general and several actors, actresses, directors in particular. As the title *Coming out* suggests, he was blackmailed to join the secret network with his homosexuality – the most enthralling part of the book describes these events. After finishing the memoirs, he decided not to publish them. He died in 2011 at the age of 75. The holder of his estate has recently decided to let it come out to the light. In his review, Tamás Szőnyei argues that although the book shows a deep understanding of the world of theatre and the way it was treated by politics, it still leaves essential questions unanswered. First of all, it remains unclear how he could bear to live like this for fifteen years if it is true that he hated it so much. The attempt failed. The paper analyzes the officer's report on the conversation between the two of them. The aim of the analysis is to describe the methods of the state security and reveal how activities and attitudes of the state security embittered the lives of their agents in many cases.

==== E számunk szerzői ====

KÉKESDI-BOLDOG DALMA,
doktorjelölt, Budapesti Corvinus Egyetem, Szociológia és Kommunikáció-
tudomány Doktori Iskola.

KIS PÉTER,
levéltáros, ÁBTL

KÖBEL SZILVIA,
jogász, jogtörténész, ÁBTL

PALASIK MÁRIA,
történész, ÁBTL

SZEKÉR NÓRA,
történész, ÁBTL

SZŐNYEI TAMÁS,
levéltáros, ÁBTL

A tanulmányokkal kapcsolatos
észrevételeiket, megjegyzéseiket az alábbi címre küldjék:
betekinto@abtl.hu.

